

Міцкевич Н. І.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Національний університет харчових технологій, м. Київ

У статті проаналізовано проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, обґрунтовано теоретико-методологічні засади особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах України.

Постановка проблеми. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту у сучасних умовах зумовлені необхідністю подолання суперечностей, які виникають між вимогами інформаційного суспільства де професійної підготовки майбутніх фахівців і їхньою кваліфікацією. Адже не секрет що слабка постановка фізкультурно-масової роботи за місцем проживання; низький рівень викладання фізичної культури в школах і ВНЗ різного ступеню, недостатня увага теоретичній підготовці призвела до того, що в учнів і студентів падає інтерес до занять з фізичної культури (фізичного виховання), відсутня мотивація до занять, не всі знають про користь від рухової активності і методику самостійних занять фізичними вправами; заняття фізичним вихованням у ВНЗ не зацікавлюють, а навпаки, викликають негативні емоції у студентів.

У школах також відбувається інтенсифікація й ускладнення процесу навчання. Обсяг засвоєння інформації, який щороку збільшується, вимагає від учнівської молоді великих психічних напружень і фізичних зусиль. Рівень працездатності, стан здоров'я і навіть професійне майбуття учнів значною мірою залежать від ефективності їх фізичного виховання. Саме тому потрібно вишукувати можливості вдосконалення процесу фізичного виховання в школах за рахунок оптимізації діяльності учнів, яка залежить від професійності та результативності роботи вчителів.

Мета дослідження. Здійснити цілісний науковий аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту в педагогічній теорії і практиці; розробити й обґрунтувати теоретико-методологічні засади особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах України.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан розробки проблеми дослідження у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії та практичній діяльності вищих навчальних закладів.

2. Розробити концепцію особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах.

3. Теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах.

4. Виявити організаційно-методичні умови особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Результати дослідження та їх обговорення. Метою фізичного виховання, починаючи з XVI століття до XX століття, було виховання людини праці та воїна, забезпечення здорового стану людини-працівника, яка володіла сукупністю виробничих функцій. До завдань фізичного виховання цього періоду віднесено: зміцнення здоров'я людей, формування в них умінь, спрямованих на підвищення продуктивності праці та навчання; оволодіння ними низкою знань і навичок, потрібних для бойової міцності армії. Відбувся поділ фізичної культури в суспільстві на дві автономні сфери, різні за формою й засобами діяльності: спорт як галузеве виробництво з орієнтацією на відтворення спортсменів та рекордів і масову фізичну культуру з орієнтацією на рухову активність і декларативне забезпечення здоров'я. Як наслідок цього розподілу, в колишньому Радянському Союзі склалася парадоксальна ситуація, яка полягала в тому, що на найпрестижніших змаганнях радянська спортивна еліта здобувала перемоги та показувала високі результати, а в той час фізична культура громадян країни була в занепаді. Простір фізичної культури звужувався до рекреативного та реабілітаційного змісту. Поглиблена спеціалізація виховної та спортивної діяльності автоматично зумовила технологічне виокремлення професійної підготовки вчителів, які займалися переважно фізичним вихованням, і тренерів, задіяних здебільшого у сфері спорту [2].

Метою фізичного виховання на початку XXI століття виступає формування основ фізичної та духовної культури людини-творця в умовах інформатизації суспільного життя. До завдань фізичного виховання віднесено: забезпечення раціонального формування індивідуального фонду рухових умінь і навичок, зміцнення, збереження і відновлення здоров'я людини, формування її мотиваційних установок на фізичне й духовне самовдосконалення; формування усвідомленої потреби в освоєнні цінностей здоров'я, фізичної культури та спорту; культивування здорового способу життя; забезпечення фізичного вдосконалення як умови досягнення високого рівня професіоналізму в соціально значущих видах діяльності.

Наукові дослідження Н.В. Кузьміної (1993), О.В. Петуніна (1996), Ю.М. Шкрєбтія (1996) переконують, що головною метою навчання студентів у вищому закладі освіти є формування їх готовності до професійної діяльності. При цьому, на думку переважної більшості науковців (Г.Г. Кит, 1991; А.Ф. Линенко, 1996; О.П. Федик, 1999 та ін.), професійна готовність майбутнього фахівця характеризується інтегративним станом особистості, яка поєднує оптимальну систему знань, умінь, навичок, потреб, мотивів і здібностей, тобто все те, що складає професійні якості фахівця та його ставлення до діяльності. Експерти, визначаючи рівень теоретичної готовності майбутніх учителів до професійної діяльності, оцінили його в 3,22 бала. Рівень професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до виконання основних видів професійної діяльності виявився невисоким і склав 3,48 бала. Таким чином, рівень готовності студентів до виконання основних видів професійної діяльності невисокий і зумовлений характером навчального процесу у вищих закладах освіти [1].

На основі теоретичного аналізу наукової літератури обґрунтовано висновок, що концепція особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах спрямована на формування смислової парадигми особистості майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту в педагогічному навчально-розвивальному середовищі вищого навчального закладу.

Майбутній фахівець фізичного виховання та спорту розглядається як особистість, яка цілеспрямовано здобуває у вищих навчальних закладах кваліфікацію відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня в процесі спеціально організованої навчально-виховної діяльності, спрямованої на підготовку до подальшої професійної діяльності щодо підтримки відповідного рівня фізичної культури населення або досягнення вищих спортивних результатів на олімпійській, світовій чи регіональній аренах у командному чи в індивідуальному вимірах. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту розглядається як процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямованих на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках спортивного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці.

Професійна готовність вчителя фізичної культури характеризується досить складним змістом та структурою і включає психологічну, науково-теоретичну, практичну, психофізичну й фізичну готовність. А професіограма вчителя фізичної культури включає: властивості та характеристику особистості

вчителя; психолого- педагогічну, спеціальну та методичну підготовку; вимоги до професійної культури. Ці компоненти тісно взаємопов'язані і утворюють цілісну модель діяльності фахівця [1].

Педагогічний процес у галузі фізичної культури має свої відмінності. Так, -її час навчальних занять школярі та студенти не тільки активно засвоюють певну зуг знань і набувають відповідних умінь та навичок, але й удосконалюють свої фіз.г- - якості: силу, витривалість, координаційні здібності, швидкість, гнучкість; поліпшують стан здоров'я й фізичну працездатність. Учитель управляє не тільки учнями, але / розвитком їхніх фізичних якостей. Це, відповідно, впливає на змістову сторону професійної діяльності вчителя фізичної культури, який повинен досконало ВОЛОДІ?» технікою управління діяльністю учнів й методикою викладання (у тому числі й педагогічно вірним спілкуванням, адже об'єм слів на уроці з фізичної культури менший ніж на інших заняттях, звідси і цінність кожного вчительського слова, його предметність і відповідність поставленій меті і задачі набуває особливого значення).

Розширення й оновлення освітянського діапазону вимагає створення технологій професійної підготовки фахівців фізичної культури та спорту, спрямованих на підвищення кваліфікації, професійної компетентності, конкурентоспроможності відповідно до зростаючих умов на ринках праці. Тому професійно підготувати майбутніх фахівців фізичної культури та спорту, здатних цілком відповідати високим професійним орієнтирам ХХІ століття, є складним і відповідальним завданням. Винятково важливого значення набуває професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури та спорту у вищих навчальних закладах, де забезпечується не тільки спрямування навчально-виховного процесу на озброєння майбутніх фахівців спеціальними знаннями, уміннями і навичками, а й розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, його інтелектуального потенціалу, можливостей, інтересів, нахилів, мотивів і ціннісних настанов [3].

Узгодження психологічних вимог професії до людини з її індивідуальними характеристиками можливе шляхом самої зміни умов її діяльності або шляхом розвитку тих психічних якостей, які необхідні для її подальшої успішної роботи. Саме на розвиток професійно важливих якостей, як необхідної умови ефективного оволодіння професією, і слід звернути особливу увагу при організації професійного навчання вчителя фізичної культури.

Висновки. Модель особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту слугує еталоном для оцінки ефективності особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх

фахівців фізичного виховання та спорту. Модель особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту включає три взаємопов'язані складові: професійну, особистісну і технологічну. До структури професійної складової особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту віднесено когнітивний, функціональний і діяльнісний компоненти. Технологічна складова відображає формування організаційно- методичних умов особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (зміст, педагогічні технології, спрямовані на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, використання можливостей інтернету). Для визначення ефективності впровадження моделі особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту введено дві групи критеріїв: критерії, що відображають ефективність професійної складової і характеризують професійні знання, якими має опанувати майбутній фахівець фізичного виховання та спорту, професійні функції, які має виконувати майбутній фахівець фізичного виховання та спорту, і види професійної діяльності, якими має оволодіти майбутній фахівець фізичного виховання та спорту; критерії, що відтворюють ефективність особистісної складової та характеризують професійне самовизначення, професійну самоактуалізацію й професійну самореалізацію особистості майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту.

Список використаної літератури

1. Данилко М.Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, О.О. Формування
2. Солтик О.О. Формування концептуальної моделі професійної діяльності викладача фізичного виховання вищого навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / О.О. Солтик. - К., 2003. - 21 с.
3. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л.П. Сущенко. - К., 2003. - 46 с.